

Отримано: 24 листопада 2016 р.

Прорецензовано: 01 грудня 2016 р.

Прийнято до друку: 07 грудня 2016 р.

Буряченко А. С. Економічна природа фінансового потенціалу регіону / А. С. Буряченко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ«ОА», грудень 2016. – № 3(31). – С. 96–102.

УДК 336.13.051

JEL-класифікація: H 720

Буряченко Андрій Євгенович,

доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЕКОНОМІЧНА ПРИРОДА ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

У статті досліджено основні підходи до розуміння поняття «фінансовий потенціал», зроблено аналіз його сутності та структури. Розширено сталі погляди на місце, роль та значення фінансового потенціалу регіону для його подальшого розвитку. Запропоновано власне бачення структури фінансового потенціалу.

Ключові слова: фінансовий потенціал, регіон, бюджетний потенціал, податковий потенціал, інвестиційний потенціал.

Буряченко Андрей Евгеньевич,

доктор экономических наук, профессор кафедры финансов, ДВНЗ «КНЭУ имени Вадима Гетьмана»

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПРИРОДА ФИНАНСОВОГО ПОТЕНЦИАЛА РЕГИОНА

В статье исследованы основные подходы к пониманию понятия «финансовый потенциал», сделано анализ его сущности и структуры. Дополнены устоявшиеся взгляды на место, роль и значение финансового потенциала региона для его дальнейшего развития. Предложено собственное видение структуры финансового потенциала.

Ключевые слова: финансовый потенциал, регион, бюджетный потенциал, налоговый потенциал, инвестиционный потенциал.

Andrii Buriachenko,

Dr.Sc., professor at the department of finance, KNEU named after Vadym Hetman

ECONOMIC ESSENCE (NATURE) OF THE REGION'S FINANCIAL POTENTIAL

The article examines the main approaches to the understanding of the concept of «financial capacity», analysis its nature and structure. More established views on the place, role and importance of the region's financial potential for its further development. Suggests my own vision of the financial capacity of the structure.

Key words: financial potential, region, budget potential, tax potential, investment potential.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Функціонування та розвиток будь-якої економічної системи можливі лише за наявності в цієї системи певного потенціалу – економічного, соціального, фінансового, що потребує вивчення, аналізу, оцінки, розроблення заходів із подальшого його використання тощо. Водночас на сьогодні в економічній літературі ми не знайдемо єдиного підходу до визначення та трактування категорії «фінансовий потенціал». В одних публікаціях, присвячених безпосередньо дослідженням та оцінці фінансових ресурсів, поняття «фінансовий потенціал» уживають як синонім фінансових ресурсів у наявності, в інших його ототожнюють із бюджетним потенціалом або дещо рідше з іншими видами потенціалу.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є дослідження основних підходів до розуміння поняття «фінансовий потенціал», проведення аналізу його сутності та структури.

Вклад основного матеріалу. Проаналізуємо докладніше основні підходи до розуміння поняття «фінансовий потенціал». Так, у тлумачному словнику С. І. Ожегова «потенціал» у другому значенні трактують як міру потужності в якому-небудь плані, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь. Словник іншомовних слів дає таке тлумачення (також у другому значенні): сукупність наявних засобів, можливостей у певній галузі тощо. Досить чітке визначення цього терміна вже в суто економічній площині подано в економічній енциклопедії С. В. Мочерного: потенціал – наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети [1, с. 13]. В. М. Опарін та С. С. Шумська щодо цієї дефініції зазначають: «...таке трактування цілком прийнятне для того, щоб узяти його за основу визначення фінансового потенціалу як відображення, по-перше, обсягу активної частини наявних у суспільстві фінансових ресурсів, по-друге, ефективності використання останніх, яке залежить, зокрема, від раціонального їх розміщення» [2, с. 77].

Власне, такого підходу дотримуються досить багато дослідників, які пов'язують фінансовий потенціал регіонів із їхніми фінансовими можливостями. Зокрема, у фінансовому словнику фінансовий потенціал адміністративно-територіальної одиниці трактують як загальний обсяг фінансових ресурсів, що утворюється за рахунок усіх джерел у її межах (області, райони, міста, селища, села) і характеризують фінансові можливості території. Тобто увагу сконцентровано на територіальній ознаці формування фінансових ресурсів, і нерозкритими залишаються питання, пов'язані з їхніми можливостями забезпечувати соціально-економічний розвиток територій.

Досить часто в економічних працях фінансовий потенціал пропонують розуміти як систему економічних відносин, які забезпечують процеси відтворення, або як резерви, необхідні для функціонування регіональної економіки, що мають бути спрямовані на досягнення тактичних і стратегічних завдань їх розвитку. Однак надто мало уваги автори приділяють ув'язуванню таких питань, як фінансовий потенціал, створений у регіонах, і фінансовий потенціал, використаний для забезпечення їхнього соціально-економічного розвитку. Останній аспект набуває особливої актуальності для вітчизняної економіки, оскільки формує важливу інформацію для побудови нових фінансових відносин *держава – регіони* та розв'язання складних питань, пов'язаних із дотаційністю більшості регіонів України.

На думку відомої української дослідниці С. В. Онишко, фінансовий потенціал – це комплекс характеристик, здатних забезпечити цілісну оцінку, по-перше, фінансового стану на макро- або мікрорівні, по-друге, факторів чи умов зміни цього стану і, нарешті, перспектив стійкого економічного зростання на макрорівні або успішності фінансово-економічної діяльності на мікрорівні [3].

Російський учений Ю. О. Корчагін розглядає фінансовий потенціал як сукупність регіональних грошових фондів, склад, структура та кількісні оцінки яких визначають особливості регіонального розподілу суспільного продукту і можливості внутрішнього фінансування всіх галузей діяльності в регіоні [4].

О. О. Вербиненко вважає, що фінансовий потенціал треба розглядати як сукупність усіх фінансових потоків території: поточних та інвестиційних витрат фірми, поточного споживання та збережень домогосподарств, доходів бюджету такого регіону [5, с. 64–66].

З наведеними визначенням і структурою фінансового потенціалу погоджується інша російська дослідниця Е. К. Косярова [6], а також деякі українські автори, зокрема, В. Г. Боронос [7], І. В. Карпенко [8] та інші. Проте, на їхню думку, до структури фінансового потенціалу регіону варто долучити, поряд із бюджетним потенціалом, коштами фінансово-кредитної системи, фінансовими коштами населення регіону та фінансовим потенціалом підприємств та організацій, також зовнішні інвестиції та позики.

Один із варіантів цього підходу описує російська дослідниця Л. А. Толстолесова, яка, розглядаючи фінансово-інвестиційний потенціал регіону, зазначає, що ця категорія відбиває здатність регіону як суб'єкта системи фінансово-інвестиційних відносин не тільки мобілізувати, а й максимально ефективно використовувати наявні фінансові ресурси для реалізації інвестиційних проектів та здобуття економічної, екологічної, соціальної та іншої вигоди. При цьому йдеться про можливості та здатності регіону щодо залучення та ефективного використання коштів чотирьох основних суб'єктів фінансових відносин, а саме підприємств, населення, бюджетної та фінансово-кредитної систем [9; 10]. Згідно з цим підходом фінансовий потенціал підприємств і організацій, зареєстрованих на території регіону, об'єднує власні вільні та залучені кошти. Кошти фінансово-кредитної системи вміщують фінансові ресурси інститутів банківсько-фінансової системи, де, на думку автора, основними статтями є власні кошти та кошти фізичних та юридичних осіб, депоновані на рахунках у рублях та іноземній валюті. Фінансові кошти населення Л. А. Толстолесова розуміє як сукупність грошових коштів домогосподарств, спрямованих на приріст заощаджень наявних коштів та іноземної валюти, придбання цінних паперів, нерухомості, депонування коштів на рахунках для розрахунків за пластиковими картками. Зовнішні інвестиції та позики автор пропонує розглядати як сукупність залучених фінансових ресурсів з інших суб'єктів РФ, а також з інших країн (рис. 1).

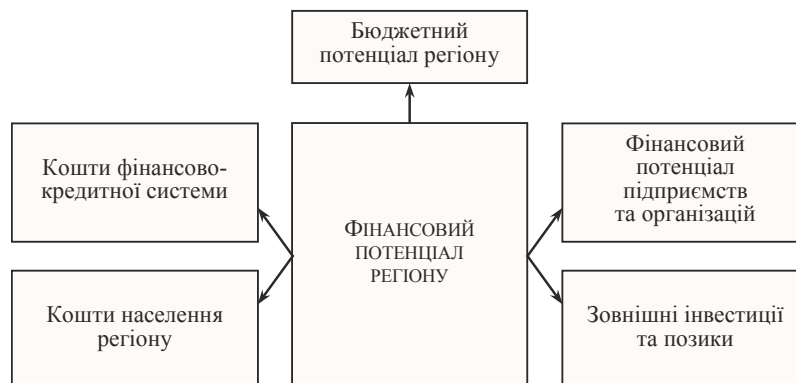

Рис. 1. Основні елементи фінансового потенціалу регіону

К. М. Менькова також наголошує на цільовому, здебільшого інвестиційному характері фінансового потенціалу: «Фінансовий потенціал – частина фінансових ресурсів, що мобілізуються та можуть бути спрямовані на розвиток регіону» [11].

Схожої думки додержується також О. Колчіна, яка розглядає фінансовий потенціал як сукупність фінансових ресурсів, що становить грошовий капітал, які суспільство може виділити на забезпечення інвестиційного процесу відтворення капіталу [12].

Зокрема, російські дослідниці О. Чуканова та К. Осипова зазначають, що фінансовий потенціал території є сукупною здатністю фінансових ресурсів досягати реального соціального та економічного ефекту розвитку певної території. Поділяючи джерела формування фінансового потенціалу муніципальних утворень на централізовані та децентралізовані, вони пропонують відносити до перших фінансові ресурси, що є в розпорядженні місцевих органів влади, а до других – фінансові ресурси суб'єктів господарювання, що утворюються за рахунок грошових коштів комерційних та некомерційних організацій, а також фінансові ресурси населення [13, с. 34].

Ж. Голодова пропонує розглядати фінансовий потенціал у широкому розумінні (потенціал, що формується) та у вузькому (потенціал, що використовується). У широкому розумінні дослідниця визначає фінансовий потенціал як сукупність максимально можливих фінансових ресурсів, а також умов їх залучення, що створюються суб'єктами економіки та органами влади регіону для формування, розподілу та нагромадження цих ресурсів із метою забезпечення зростання та соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі, досягнення певних фінансових результатів. У вузькому розумінні під фінансовим потенціалом Ж. Голодова вбачає сукупність фінансових ресурсів, що залучаються державою та суб'єктами економіки, необхідних для забезпечення простого відтворення і підвищення якості життя. У широкому розумінні дослідниця визначає фінансовий потенціал як сукупність максимально можливих фінансових ресурсів, а також умов їх залучення, що створюються суб'єктами економіки та органами влади регіону для формування, розподілу та нагромадження цих ресурсів із метою забезпечення зростання та соціально-економічного розвитку в довгостроковій перспективі, досягнення певних фінансових результатів. У разі відсутності необхідних умов реалізації частина потенціалу не використовується, внаслідок чого виникає прихований фінансовий потенціал [14].

Доволі схожу позицію щодо користування фінансовим потенціалом висловлює Н. М. Сабітова, яка поділяє фінансовий потенціал на той, що є в користуванні, та той, що не є в користуванні. До першого вона відносить обсяг фінансових ресурсів, що відображається у фінансовому балансі регіону, а до другого – ту частину ресурсів, яка тільки може бути залучена до обігу протягом певного часу [15, с. 63-65].

Вельми влучним із цільового погляду є підхід С. В. Зенченко, котра визначає регіональний фінансовий потенціал як сукупність власних та залучених фінансових ресурсів, спрямованих на ефективний соціально-економічний розвиток території, що забезпечують фінансову стійкість та виконання стратегічно важливих завдань [16]. Відповідно до цього вона також вирізняє у структурі фінансового потенціалу як окремий підвид інвестиційний потенціал разом із бюджетним, податковим і кредитним (рис. 1.2).

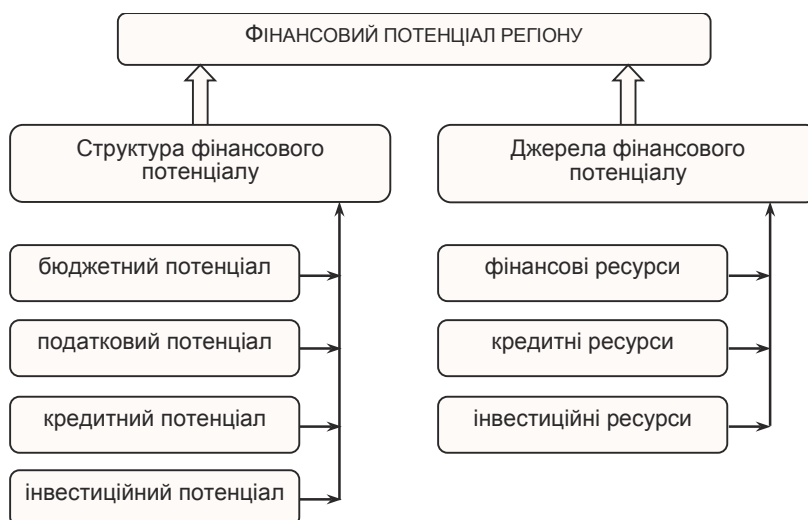

Рис. 2. Фінансовий потенціал регіону

О. Л. Коломієць і А. Д. Мельник наголошують, що фінансовий потенціал великою мірою визначає інвестиційну привабливість приватного сектору господарства регіону та перспективу його економічного розвитку [17, с. 3-5].

Г. С. Мерзликіна, Л. С. Шаховська [18] й О. А. Растяпіна [19] пропонують трактувати фінансовий потенціал як одну зі складових економічного потенціалу разом із виробничим і ринковим потенціалом. При цьому до ринкового потенціалу, на їхню думку, треба віднести потенційний попит, частку ринку підприємств і ринок праці, підприємства і ринок факторів виробництва; до виробничого – потенційний обсяг виробництва, потенційні можливості основних засобів, потенційні можливості використання сировини та матеріалів, потенційні можливості професійних кадрів. Утім до фінансового потенціалу вони відносять лише потенційні фінансові показники виробництва (прибутковість, ліквідність, платоспроможність) та потенційні інвестиційні можливості. Тобто під фінансовим потенціалом автори розуміють результат ринкової оцінки потенційних, можливих до одержання, доходів і факторів виробництва у грошовій формі або як сукупність нагромаджених, залучених та утворених у результаті господарської діяльності фінансових ресурсів, що надходять у розпорядження економічних агентів та обумовлюють досягнення стратегічних цілей соціально-економічного розвитку регіону.

Дуже близької позиції додержуються О. І. Тишутіна [20, с. 23-28] та О. В. Каменева [21], розуміючи під фінансовим потенціалом сукупність фінансових ресурсів, що мобілізується в регіоні, коштів, залучених на комерційній основі ззовні, регіональних резервів, а також потенційних доходів від їх використання, що обумовлюють соціально-економічний розвиток конкретної території.

Отже, фінансовий потенціал регіону, на думку згаданих раніше дослідників, є монетарною, або ресурсною, основою економічного розвитку регіону та охоплює тією чи іншою мірою фінансові ресурси або (у деяких авторів) фінансові потоки, що формуються в певному регіоні. При цьому частина дослідників висвітлюють саме інвестиційний характер та мету формування та реалізації фінансового потенціалу, головним завданням яких є розширене відтворення та соціально-економічний розвиток території. Тобто таке тлумачення вміщує два аспекти: по-перше, наявність фінансових ресурсів, а по-друге, цільову спрямованість їх використання, а значить висвітлює роль фінансового потенціалу в соціально-економічному розвитку території.

Водночас інші вчені вважають, що такий – здебільшого ресурсний підхід є доволі обмеженим трактуванням потенціалу із функціонального погляду та пропонують розуміти фінансовий потенціал більш широко. Беручи до уваги визначення терміна «потенціал», у Радянському енциклопедичному словнику (кошти, запаси, джерела, які можуть бути використані для досягнення певних цілей, здійснення плану, вирішення будь-якого завдання; можливості окремої особистості, суспільства, держави в певній галузі) деякі автори до фінансового потенціалу пропонують долучати не тільки наявні фінансові ресурси, що можуть бути використані для розв'язання певних фінансових та соціально-економічних завдань, а й джерела та інші можливості формування таких коштів.

Так, С. С. Шумська наголошує, що доцільним та не менш важливим є, поряд із фінансовими ресурсами, урахування у складі фінансового потенціалу наявних ресурсів – землі, природних ресурсів, нерухомості, які є потенційними джерелами фінансових ресурсів і які після задіяння необхідних механізмів здатні збільшити фінансовий потенціал країни. Тобто, на її думку, під фінансовим потенціалом країни слід розуміти сукупність фінансових ресурсів (що є в наявності та можуть бути мобілізовані) усіх сфер та ланок фінансової системи, які утворюються із внутрішніх та зовнішніх джерел, запасів та нагромаджень, що у процесі виробництва перетворюються на товар або капітал, а також ресурсів і джерел, котрі з різних причин поки є недоступними або незадіяними (але за наявності необхідних механізмів або правового поля можуть стати джерелом формування реальних фінансових ресурсів), що на визначеному часовому проміжку характеризують фінансові можливості як окремих суб'єктів економіки, так і країни загалом. При цьому С. С. Шумська пропонує брати до уваги чотири складники фінансового потенціалу країни, а саме: фінансові ресурси, що є в розпорядженні органів державного управління; фінансові ресурси господарських підприємств, установ і організацій різних форм власності та видів діяльності; фінансові ресурси населення; власні ресурси інституцій фінансового сектору економіки [2, с. 87].

Інші росіяни В. М. Лексин і А. Н. Швецов також стверджують, що фінансовий потенціал складається із сукупного потенціалу власних фінансових ресурсів регіону та охоплює не тільки кошти регіональних бюджетів, але й регіональну власність, доходи домогосподарств, економічний потенціал виробничої сфери, кредитної системи, фондового ринку тощо [22]. Цю позицію цілком підтримує і згадувана раніше відома російська дослідниця С. В. Зенченко [23, с. 138–140].

Н. І. Яшина також, описуючи фінансовий потенціал регіону, вирізняє чотири його різновиди, або складники. *Перший* – бюджетний потенціал, що є сукупністю економічних і нормативно-правових умов, що дозволяють сформувати оптимальну величину доходів, які покривають нормативні витрати регіону, а також забезпечити цільове та ефективне їх використання. *Другий* – податковий потенціал, який у широкому значенні є сукупним обсягом оподатковуваних ресурсів території, а у вузькому, практичному – максимально можливу суму надходжень податків і зборів, обчислених за умов чинного законодавства. *Третій* – інвестиційний потенціал, який у широкому значенні є сукупністю наявних у регіоні факторів виробництва і сфер застосування капіталу, а у вузькому – кількісною характеристикою, що враховує

основні макроекономічні характеристики, насиченість території факторами виробництва (природними ресурсами, робочою силою, основними фондами, інфраструктурою і т. ін.), попит споживачів та інші показники. І, нарешті, *четвертий* різновид – кредитний потенціал, який, з одного боку, є складовою інвестиційного потенціалу, що передбачає вкладання власних фінансових ресурсів регіону з метою одержання доходів чи з іншою інвестиційною метою або одержання кредитних ресурсів для покриття тимчасової потреби у фінансових ресурсах для нормальної життєдіяльності регіону. З другого боку, це – система показників, що оцінюють ефективність функціонування кредитної системи регіону [24].

С. С. Шумська наводить ознаки за якими більш широкий підхід до визначення фінансового потенціалу відрізняється від наявних у економічній літературі:

- передбачає більш широке трактування фінансових ресурсів, тобто розглядає їх у широкому розумінні. Із таким підходом до фінансових ресурсів у традиційному розумінні додають кошти як власні, так і залучені на фінансовому ринку чи позикові, запаси, нагромадження, що характеризують як первісне формування фінансових ресурсів, котре відбувається під час створення суб'єктів господарювання, так і ресурси, перетворені на товар або капітал у процесі виробництва;

- дозволяє взяти до розгляду ресурси, які з різних об'єктивних чи суб'єктивних причин поки не можуть бути враховані в обсязі наявних ресурсів (зокрема, природних ресурсів, які ще не мають вартісної оцінки), але за наявності необхідних механізмів та правового поля можуть стати джерелом формування реальних фінансових ресурсів;

- уможливує розгляд коштів і ресурсів, що виведені з обігу або не враховані в офіційній статистиці (наприклад, обсяги відпливу капіталу або ресурсів, що обслуговують тіньовий обіг, іноземну готівку поза банками тощо);

- ураховує наповнення і структуру потенціалу залежно від часового горизонту аналізу й накреслених цілей, що обумовлюються швидкістю введення ресурсів у обіг, а саме: в короткостроковому періоді визначаються наявним потенціалом (таким, що активно діє, та резервним і частиною тіньового, який можна за наявних механізмів для поліпшення статистики ввести в офіційний обіг); у середньо- та довгостроковому періоді – явним та частиною неактивного (залежно від чинного правового поля та можливостей розроблення необхідних механізмів формування реальних фінансових ресурсів); у довгостроковому періоді – наявним та неактивним (незадіяним) потенціалом, оскільки можуть бути забезпечені сприятливі умови та розроблені всі необхідні механізми залучення ресурсів у обіг [2, с. 86–87].

Водночас поряд із викладеними раніше підходами та пропозиціями щодо розуміння категорії «фінансовий потенціал регіону», у працях деяких авторів обґрунтовано дещо інше його трактування. Зокрема, на думку В. Є. Черкасова та Є. А. Єрмакової, фінансовий потенціал регіону формується лише з обсягів фінансових ресурсів, що є в розпорядженні регіональних органів влади і які використовуються ними для виконання функцій та завдань, спрямованих на соціально-економічний розвиток регіону. При цьому дослідники пропонують брати до розгляду у структурі фінансового потенціалу як фінансові ресурси, котрими володіє регіон на певний момент часу, так і фінансові ресурси, що лише можуть бути залучені задля виконання функцій регіональних органів влади у процесі реалізації ефективної фінансової політики [25].

М. Репченко і О. Фокіна взагалі пропонують розглядати не фінансовий, а бюджетно-фінансовий потенціал, який характеризує міру самостійності адміністративно-територіального утворення та може бути оцінений за допомогою таких показників, як доходи бюджету, видатки бюджету, частка доходів та видатків у ВРП [26, с. 64-67].

Також деякі автори, найчастіше в англомовній економічній літературі країн із високим рівнем розвитку бюджетного федералізму, інколи ототожнюють фінансовий потенціал із податковим потенціалом. Проте, на нашу думку, таке ототожнення фінансового та податкового, або бюджетного потенціалу некоректне, адже вони є різними економічними категоріями з різним сутнісним змістом та функціональними межами.

Таким чином, здійснений аналіз релевантної наукової літератури дає змогу зробити обґрунтований висновок, що на даний момент існують як мінімум два підходи до визначення фінансового потенціалу в загальному вигляді. Перший – ресурсний, що варіює у працях різних авторів від вузького, монетарного до більш розширеного фінансово-ресурсного, та другий, широкий – фінансово-економічний. Відповідно до ресурсного підходу фінансовий потенціал розглядають як сукупність усіх наявних грошових або фінансових ресурсів, а згідно з фінансово-економічним – до його складу також долучаються потенційні джерела подальшого одержання та нагромадження таких ресурсів.

Крім того, проведений аналіз також дозволяє виявити ще два підходи – бюджетний, згідно з яким фінансовий потенціал розглядається як бюджетний, або (в інших авторів) податковий, та цільовий, або інвестиційний, послідовники якого фокусуються не тільки на джерелах формування фінансового потенціалу, а й на меті формування фінансового потенціалу, здебільшого – соціально-економічного розвитку регіону. Отже, дані підходи, власне, і відбивають місце, роль та значення фінансового потенціалу

регіону для його подальшого розвитку. Концентровано основні підходи до розуміння сутнісного змісту категорії «фінансовий потенціал» подано в табл. 1.

Таблиця 1

Основні підходи до розуміння сутнісного змісту категорії «Фінансовий потенціал»

№№ з/п	Підхід	Сутність	Прибічники
11	Фінансово-ресурсний	Фінансовий потенціал розглядають як сукупність частини фінансових ресурсів, що є у наявності в регіоні, або може бути мобілізована з внутрішніх або зовнішніх джерел	И. Тишутина, Е. Вербиненко, А. Коломиец, А. Мельник, О. Каменева, О. Конярова, Ю. Корчагін
22	Фінансово-економічний	У структурі фінансового потенціалу розглядають не тільки фінансові, а й економічні ресурси регіону, зокрема власність, природні ресурси тощо	В. Лексин, А. Швецов, Н. Яшина, С. Шумська, С. Зенченко
33	Фінансово-інвестиційний	Формування фінансового потенціалу як мобілізація фінансових ресурсів, що відбувається для забезпечення подальшого соціально-економічного розвитку та інвестиційних вкладень	Л. Толстолесова, О. Колчіна, К. Менькова, Р. Яруллин, Г. Галимова, Ж. Голодова, О. Чуканова, К. Осипова
44	Бюджетно-фінансовий	Передбачає тлумачення фінансового потенціалу як сукупності фінансових ресурсів місцевих бюджетів, територіальних одиниць, не містячи ресурси інших економічних суб'єктів	М. Репченко, О. Фокіна, М. Бадида

Примітка: складено автором.

Висновки. Отже, фінансовий потенціал регіону – це спроможність акумулювати фінансові ресурси за допомогою використання наявних дохідних джерел завдяки застосуванню відповідних фінансових інструментів з метою забезпечення фінансової стійкості та дальшого соціально-економічного розвитку відповідної території.

У широкому розумінні фінансовий потенціал регіону пропонуємо розглядати як здатність фінансової системи регіону забезпечувати зростання та розвиток його економіки в довгостроковій перспективі за допомогою сукупності максимально доступних ресурсів, а також як умови (механізми і інструменти), що створюються державою, місцевою владою, приватними організаціями і домашніми господарствами регіону для формування, розподілу і використання цих ресурсів з метою досягнення визначених фінансових результатів, забезпечення розширеного відтворення, а отже, соціального розвитку. При цьому потрібно передбачати наявність власних джерел фінансування, що забезпечують основні потреби регіону, можливість залучення в необхідних обсягах на прийнятних умовах зовнішніх джерел фінансування, формування обсягів ресурсів за допустимого рівня ризику, наявність інститутів, що забезпечують ефективність управління фінансами регіону.

У вузькому розумінні під фінансовим потенціалом регіону маємо на увазі сукупність фінансових ресурсів, що залучаються суб'єктами фінансової системи, необхідних для забезпечення простого відтворення і підвищення якості життя в регіоні (тобто йдеться саме про використовуваний потенціал).

Кількісно фінансовий потенціал регіону визначається як результат взаємодії таких його елементів: потенціал підприємств і організацій, бюджетно-податковий потенціал, потенціал домашніх господарств тощо. При цьому треба брати до уваги таке: фінансовий потенціал є результатом діяльності як окремих суб'єктів економіки, так і регіону і країни в цілому; він є необхідною умовою гарантування економічної безпеки країни і її території; свідчить про здатність регіону створювати в достатньому обсязі потрібні йому фінансові ресурси; характеризує рівень розвитку фінансово-банківської системи регіону; є мірилом ефективності діяльності регіональних органів управління і влади; є результатом гармонізації цілей та інтересів держави, регіону та його суб'єктів; виявляє, з одного боку, наявність загроз соціально-економічного розвитку, а з другого – можливості регіону щодо протистояння ризикам, що виникають. Крім того, слід урахувувати, що параметри фінансового потенціалу являють собою систему інформації для розроблення та реалізації стратегії соціально-економічного розвитку держави в цілому і окремих її регіонів.

Література:

1. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [редкол. : С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін.]. – К. : Академія, 2002. – Т. 3.
2. Фінансово-монетарні важелі економічного розвитку : в 3 т. / за ред. А. І. Даниленка. – К. : Фенікс, 2008. – Т. 1. Фінансова політика та податково-бюджетні важелі її реалізації. – 468 с.
3. Онишко С. В. Фінансове забезпечення інноваційного розвитку : монографія / С. В. Онишко. – Ірпінь : Нац. акад. ДПС України, 2004. – 434 с.
4. Корчагін, Ю. А. Современная экономика России / Ю. А. Корчагін. – Ростов н/Д : Фенікс. – 2007. – 543 с.
5. Вербиненко Е. А. Финансовый потенциал региона : сущность и подходы к оценке / Е. А. Вербиненко // Вестник Кольского научного центра РАН. – 2011. – № 4. – С. 64–66.

6. Конярова Э. К. Управление воспроизводством финансового потенциала региона: автореф. дис... канд. экон. наук / Э. К. Конярова. – Ижевск, 2005. – 21 с.
7. Боронос В. Г. Финансовый потенциал региона: проблемы формирования та регулювання / В. Г. Боронос // Город, регион, государство : экономико-правовые проблемы хозяйствования : сб. науч. тр. : в 2 т. / НАН Украины ; Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк : Ноулидж, 2009. – Т. 1. – С. 76–82.
8. Боронос В. Г. Аналіз економічного змісту фінансового потенціалу регіону / В. Г. Боронос, І. В. Карпенко // Схід. – Спецвип. – 2011. – № 1(108). – С. 32–36.
9. Толстолесова Л. А. Финансово-инвестиционный потенциал сырьевых регионов : теория и практика / Л. А. Толстолесова. – СПб. : Изд-во Политехн. ун-та, 2011. – 284 с.
10. Толстолесова Л. А. Финансово-инвестиционная стратегия развития сырьевых регионов / Л. А. Толстолесова. – Тюмень : Экспресс, 2011. – 212 с.
11. Менькова К. М. Теоретические и методологические подходы к оценке фінансового потенціала муниципальных образований в условиях реформирования территориальной организации местного самоуправления / К. М. Менькова // Финансы и кредит. – 2008. – № 14. – С. 32–39.
12. Колчина О. Разработка методики оценки инвестиционного образования / О. Колчина // Муниципальная власть. – 2006. – № 3. – С. 79.
13. Чуканова Е. А. Финансовый потенциал как критерий оценки финансовой самостоятельности муниципальных образований / Е. А. Чуканова, К. И. Осипова // Политическое управление. – 2013. – № 3(06).
14. Голодова Ж. Г. Формирование и управление финансовым потенциалом региона в целях обеспечения его экономического роста: автореф. дис... д-ра экон. наук: 08.00.10 / Ж. Г. Голодова. – М., 2010.
15. Сабитова Н. М. О понятии финансового потенциала региона и методологии его оценки / Н. М. Сабитова // Финансы. – 2003. – 260 с.
16. Зенченко С. В. Формирование и оценка регионального финансового потенциала устойчивого развития экономики территории: теория и методология: дис. ... д-ра экон. наук / С. В. Зенченко. – Ставрополь, 2009. – 391 с.
17. Коломиец А. Л. О понятиях налогового и финансового потенциалов региона / А. Л. Коломиец, А. Д. Мельник // Налоговый вестник. – 2000. – № 1. – С. 3–5.
18. Мерзлякина Г. С. Оценка экономической состоятельности предприятия: монография / Г. С. Мерзлякина, Л. С. Шаховская ; ВолгГТУ. – Волгоград, 1998. – 265 с.
19. Растяпина О. А. Корпоратизация региональной экономики: монография / О. А. Растяпина, Г. С. Мерзлякина ; ВолгГТУ. – Волгоград, 2010. – 158 с.
20. Тишутина О. И. Методология определения финансового потенциала приграничного региона / О. И. Тишутина // Финансы и кредит. – 2008. – № 1 (289). – С. 23–28.
21. Каменева Е. В. Формирование и использование финансового потенциала субъекта Российской Федерации : автореф. дис... канд. экон. наук: 08.00.10 / Е. В. Каменева ; Саратов. гос. соц.-экон. ун-т. – Саратов, 2007. – 18 с.
22. Лексин В. Н. Государство и регионы : теория и практика государственного регулирования территориального развития / В. Н. Лексин, А. Н. Швецов. – М. : Либроком, 2009. – 368 с.
23. Зенченко С. В. Финансовый потенциал региона и его экономическое содержание / С. В. Зенченко, М. П. Пашенко // Вест. Северо-Кавказского гос. техн. ун-та. – 2008. – № 3(16). – Ставрополь : СевКавГТУ, 2008. – С. 134–142.
24. Яшина, Н. И. Методология управления территориальным бюджетом субъекта РФ : дис. ... д-ра экон. наук / Н. И. Яшина. – Н. Новгород, 2004.
25. Черкасов В. Е. Финансовый потенциал региона: пути укрепления / В. Е. Черкасов, О. А. Ермакова // Вест. Поволжской акад. гос. службы. – 2001. – № 1.
26. Репченко М. А. Оценка инвестиционной привлекательности региона с учетом инновационного и бюджетно-финансового потенциала / М. А. Репченко, О. М. Фокина // Инновации. – 2007. – № 7. – С. 64–67.
27. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологічні засади визначення, кількісні параметри та напрями його нарощування / С. С. Шумська // Потенціал ендogenous зростання економіки України ; за ред. д-ра экон. наук М. І. Скрипниченко ; НАН України, Ін-т экон. та прогнозів. – К., 2010.
28. Бадида М. П. Податкова база місцевого самоврядування : монографія / М. П. Бадида. – Ужгород, 2010. – 408 с.
29. Мерзлякина Г. С. Оценка экономической состоятельности предприятия : монография / Г. С. Мерзлякина, Л. С. Шаховская ; ВолгГТУ. – Волгоград, 1998. – 265 с.
30. Ломачинська І. А. Оптимізація фінансової поведінки домогосподарств у трансформаційній економіці України / І. А. Ломачинська // Економічний простір. – 2011. – № 49. – С. 141–149.
31. Коломиец А. Л. О соотношении финансового и налогового потенциала в региональном разрезе / А. Л. Коломиец, А. М. Новикова // Налоговый вестник. – 2000. – С. 6–9.
32. Сабитова, Н. М. О понятии финансового потенциала региона и методологии его оценки / Н. М. Сабитова // Финансы. – 2003. – 260 с.
33. Беломестнов В. Г. Проблемы управления экономическим потенциалом социально-экономических систем [Электронный ресурс] / В. Г. Беломестнов // Проблемы современной экономики. – 2005. – № 1–2(13–14). – Режим доступа : <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=663>.